

Keskusteluaiheita – Discussion papers

No. 1154

Annu Kotiranta * – Sarianna Lundan** – Pekka Ylä-Anttila*

YRITYSTEN KANSAINVÄLISTYMISEN VAIKUTUKSET KOTIMAAN TALOUTEEN JA TYÖLLISYYTEEN – KATSAUS KIRJALLISUUTEEN***

* Etlatieto Oy

** Maastricht University ja ETLA

*** Kiitämme työ- ja elinkeinoministeriötä saamastamme rahoituksesta sekä Jyrki Ali-Yrkköä tekstiä selkeyttäneistä asiantuntijakommenteista.

KOTIRANTA, Annu – LUNDAN, Sarianna – YLÄ-ANTTILA, Pekka, YRITYSTEN KANSAINVÄLISTYMISEN VAIKUTUKSET KOTIMAAN TALOUTEEN JA TYÖLLISYYTEEN – KATSAUS KIRJALLISUUTEEN. Helsinki: ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 2008, 25 s. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847; No. 1154).

TIIVISTELMÄ: Raportissa tehdään katsaus kansainväliseen kirjallisuuteen, joka tutkii yritysten kansainvälistymisen vaikutuksia kotimaan työllisyyteen. Lisäksi tehdään lyhyt katsaus suomalaisyritysten kansainvälistymisen historiaan ja taustoihin. Tarkastellun kirjallisuuden mukaan yritysten kansainvälistymisen vaikutukset kotimaan työllisyyteen ovat maltillisia. Merkittävimmät vaikutukset liittyvät työllisyyden rakenteen muutoksiin. Tuloksiin vaikuttavat keskeisesti myös kansainvälistymisen muoto, tutkimuksessa käytettävän aineiston hienojakoisuus sekä tarkasteltavan talouden institutionaaliset tekijät. Yhteenvedon mukaan suorat sijoitukset ulkomaille yleensä lisäävät työllisyyttä kotimaan yksiköissä, kun taas muita kansainvälistymisen muotoja koskevat tulokset ovat ristiriitaisia.

AVAINSANAT: kansainvälistyminen, suorat sijoitukset ulkomaille, ulkomaille ulkoistaminen, työllisyys, työmarkkinat

JEL-koodit: F16, F14, F23, J23, J63

KOTIRANTA, Annu – LUNDAN, Sarianna – YLÄ-ANTTILA, Pekka, THE HOME COUNTRY EMPLOYMENT EFFECTS OF INTERNATIONALISATION – A LITERATURE REVIEW. Helsinki: ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 2008, 25 p. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847; No. 1154).

ABSTRACT: This report reviews some of the most recent literature examining the home country employment effects of internationalisation. A brief overview of the history of the internationalisation of Finnish firms is also presented. The general conclusion from the literature is that the absolute employment effects are modest, although there are likely to be notable effects on the structure of labour demand. However, the form of internationalisation, the level of aggregation of the data, and differences in labour market institutions all have an influence on the results. Most of the studies looking at the employment effects of outward foreign direct investment on the home country seem to indicate positive rather than substitution effects. On the other hand, when looking at the effects of offshore outsourcing, the results are ambiguous.

KEYWORDS: internationalisation, FDI; outsourcing offshore, employment, labour market

JEL-codes: F16, F14, F23, J23, J63

1. Tausta, tavoitteet ja raportin rakenne

Suomalaisyritysten kansainvälistyminen

Suomalaisten yritysten tuotannollinen kansainvälistyminen alkoi kansainvälisesti verraten myöhään, varsinaisesti vasta 1980-luvulla. Vauhti on sen jälkeen ollut sitäkin nopeampaa. Tällä hetkellä suomalaislähtöisten suuryritysten kansainvälistymisaste on korkea, lähes samaa luokkaa kuin vaikkapa Ruotsissa, jossa kansainvälistymiskehitys alkoi tuntuvasti Suomea aiemmin.

Samalla kun yritysten kansainvälistyminen on nopeutunut, se on myös saanut uusia muotoja. Suorat sijoitukset ulkomaille – lähinnä yrityskauppojen muodossa – ovat edelleen kasvaneet, mutta niiden rinnalla myös sopimuksiin perustuva kansainvälistyminen – kansainvälinen verkostoituminen – on lisääntynyt. Tämän seurauksena yksittäisten yritysten rajoja on enää vaikea hahmottaa tarkasti.

Suoriin sijoituksiin perustuva kansainvälistyminen on kuitenkin – perinteisen viennin ohella – tärkein kansainvälistymisen muoto. Suomalaisyritysten ulkomailla sijaitsevilla tytäryhtiöissä ulkomailla on lähes 400 000 työntekijää. Määrä on kymmenessä vuodessa noin kolminkertaistunut. Koko yrityssektorin henkilöstöstä noin viidennes ja teollisuudessa jo kaksi viidennestä on ulkomailla. Kansainvälistynein toimiala on teknologiateollisuus (metalli-, konepaja- ja elektroniikkateollisuus), jossa vuonna 2007 saavutettiin eräänlainen merkkipaalu, kun ulkomaisen henkilöstön määrä ylitti kotimaassa olevan henkilöstön määrän Nokian ja Siemensin fuusioituessa.

Suuryritykset ovat kulkeneet kehityksen kärjessä. Kolmenkymmenen suurimman yrityksen ryhmässä jo yli kaksi kolmannelta henkilöstöstä on ulkomaisissa yksiköissä, kun osuus vielä 1990-luvun alussa oli alle 40 % (Pajarinen & Ylä-Anttila, 2008). Suuryritykset ovat myös niitä, jotka ovat edenneet nopeimmin uusille kasvaville markkinoille ja samalla etsineet uusia kansainvälistymisen muotoja – kansainvälisiä tuotantoverkostoja, strategisia alliansseja tai yhteistyösopimuksia. Globaalitalouden kehitys on siirtymässä uuteen vaiheeseen.

Globalisaation uusin vaihe

Tunnettu kansainvälisen talouden tutkija Richard Baldwin toi suomalaiseen keskusteluun käsitteen ”maailmantalouden toinen eriytyminen” (”second unbundling”) Valtioneuvoston kansallialle pari vuotta sitten tekemässään raportissa (2006). Käsitteen taustalla oleva analyysi kuvaa hyvin meneillään olevaa globaalitalouden muutosta.

Kyse on siitä, että kansainvälistyminen ja työnjaon syventyminen maiden tai alueiden välillä ei tapahdukaan enää välttämättä toimialoittain, vaan paljon hienojakoisemmalla tasolla: toiminoittain tai viime kädessä työtehtävittäin. Yritykset ovat pilkkoneet tuotanto- tai arvoketjunsä yhä pienempiin osiin, jotka eriytyvät maantieteellisesti ja sijoittuvat kukin oman suhteellisen etunsa mukaan. Baldwinin mukaan tämän muutoksen vaikutukset maailmantalouteen ovat yhtä merkittäviä kuin ”ensimmäisen suuren eriytymisen” 1800-luvulla, jolloin tavarat voitiin teollisen vallankumouksen ja kuljetusteknologian kehityksen johdosta tuottaa eri paikassa kuin ne kulutettiin. Tämä mahdollisti kansainvälisen erikoistumisen ja varsinaisesti käynnisti maailmanlaajuisen talouskasvun.

Nyt erikoistuminen lisääntyy uudella tavalla: jotkut maat tai alueet erikoistuvat teolliseen kokoonpanoon, jotkut ohjelmistotuotantoon, toiset taas esimerkiksi taloushallinnon eri tehtäviin tai tietyn alan suunnittelu- tai t&k-toimintaan. Tämä erikoistuminen on seurausta monikansallisten yritysten toimintatapojen muutoksesta, jonka puolestaan ovat mahdollistaneet tieto- ja viestintäteknologian kehitys sekä talouden avautuminen ja uusien maiden mukaantulo maailmantalouteen.

Tiedämme kuitenkin toistaiseksi suhteellisen vähän siitä, miten kansainvälistymisen uusi vaihe, siihen liittyvät investoinnit, verkostoituminen ja toimintojen siirrot kasvaville markkinoille lopulta vaikuttavat kotimaan tuotannolliseen rakenteeseen ja työllisyyteen. Yksittäiset tapaukset kuten tieto- ja viestintäklusterin tuotannollisen alihankinnan siirtyminen matalamman kustannustason maihin näyttäisivät osoittavan, että matalan jalostusasteen tuotanto ja samalla vähän koulutusta vaativat työtehtävät olisivat nopeassa tahdissa häviämässä kehittyneistä maista.

Tilastokeskuksen tuoreen kyselytutkimuksen mukaan (Ali-Yrkkö & Rikama, 2008) tuotannollisten (ydin) toimintojen siirtäminen ulkomaille on yleisintä korkean teknologian teollisuusyrityksissä. Toimintojen siirtäminen on myös yleistä tietointensiivisiä palveluita tuottavissa yrityksissä, esimerkiksi ohjelmistoalalla. Jos kuitenkin kyse on Suomen erikoistumisesta korkeamman jalostusasteen, ja samalla korkeamman palkkatason tuotantoon, niin ulkomaantointojen kasvu voi olla pitkällä aikavälillä kansatalouden kannalta myönteinen ilmiö.

Kansainvälistymisen uuden vaiheen vaikutuksista kotimaan talouteen ja erityisesti työllisyyteen on vähitellen kertymässä myös kansainvälistä tutkimustietoa.

Tavoitteet ja rakenne

Tämän raportin tavoitteena on selvittää, mitä tutkimus kertoo yritysten ulkomaantoimintojen vaikutuksista kotimaan talouteen. Erityisesti kansainvälisen ulkoistamisen (outsourcing offshore) kasvu ja sen saama huomio kehittyneissä maissa on kirvoittanut uutta tutkimusta viime vuosina. Tämän selvityksen erityisenä tavoitteena on arvioida näiden ”uusien” kansainvälistymismuotojen vaikutuksia kotimaan talouden kasvuun ja erityisesti työllisyyteen. Kaaviossa 1 on selvennetty yritysten kansainvälistymisen eri muotoja. Yrityksen ulkomaantoimintojen kasvu voi joko korvata kotimaassa sijaitsevia toimintoja tai olla puhdasta toimintojen laajentumista ulkomaille. Ulkoistamiseksi luetaan myös sopimus pohjaiset strategiset allianssit, joilla tarkoitetaan tiivistä yritysten välistä maiden rajat ylittävää yhteistyötä esimerkiksi t&k-toiminnan alueella, vaikka kyseinen toiminta luo huomattavasti enemmän riippuvuuksia yritysten välille kuin tavallinen kaupankäynti.

Arkipäivän keskustelussa ja tiedotusvälineissä kansainvälistymistä kuvaavia käsitteitä käytetään ristiriitaisesti ja usein harhaanjohtavastikin. Erityisesti ulkoistamista käytetään usein tarkoittamaan investointia ulkomaille tai toimintojen siirtämistä pois kotimaasta. Kuitenkin valtaosa ulkoistamisesta (=toimintojen siirtäminen omasta organisaatiosta ulkopuolelta hankittavaksi) on kotimaassa tapahtuvaa (Ali-Yrkkö, 2006). Myös tutkimuskirjallisuudessa käsitteille on joskus erilaisia tulkintoja. Tämän vuoksi tässä raportissa tukeudutaan kaaviossa 1 määriteltyihin kansainvälistymisen eri muotoihin. Kaikki kaaviossa määritellyt kansainvälistymisen muodot sisältävät toiminnan kasvua ulkomaille - tuotannon siirtäminen tai laajentaminen ulkomaille voi kuitenkin tapahtua myös konsernin sisällä, jolloin ei voida puhua ulkoistamisesta.

Käsitlemme tässä raportissa kysymyksiä, jotka ovat usein olleet esillä niin julkisessa keskustelussa kuin kansainvälisissä tutkimuksissakin:

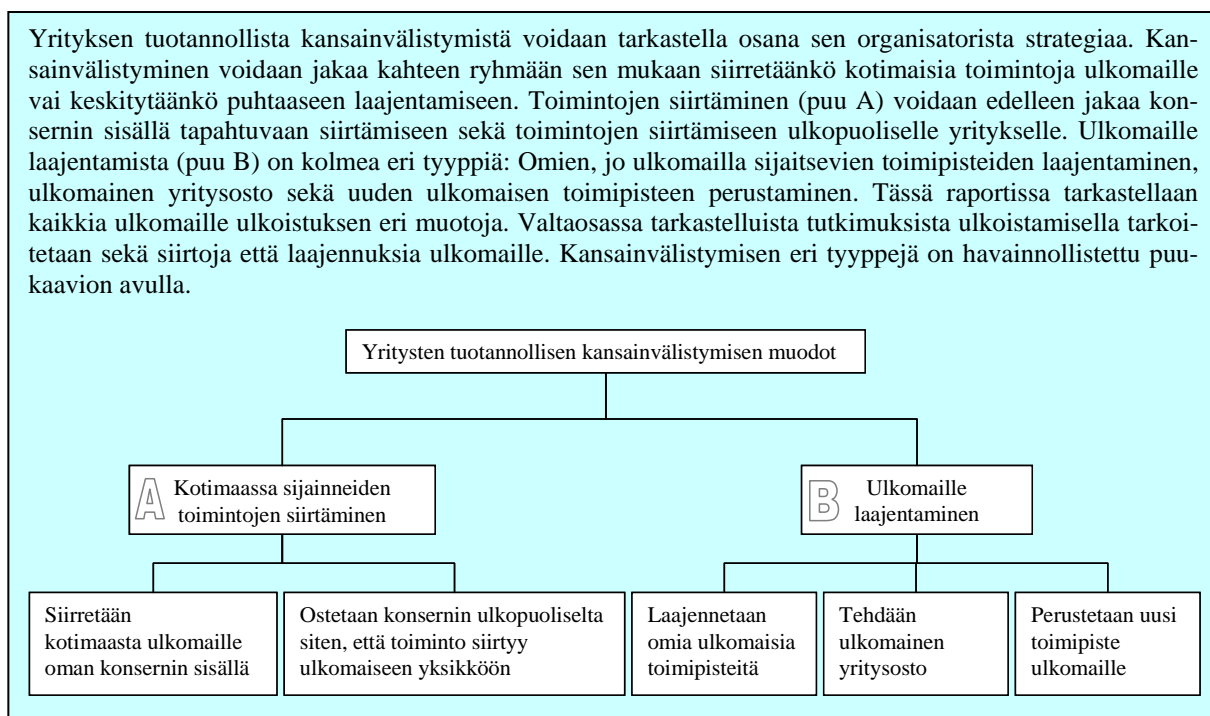
- Miten kansainvälistyminen vaikuttaa yritysten työllisyyteen kotimaassa?
 - Vähentävätkö/lisäävätkö monikansalliset yritykset työvoimaa enemmän kuin pääosin kansallisesti toimivat yritykset?
 - Ovatko työpaikat vähemmän pysyviä monikansallisesti toimivissa yrityksissä kuin niissä, jotka toimivat pääosin kotimaassa?
 - Miten yritysten kansainvälistyminen vaikuttaa työvoiman kysynnän rakenteeseen: lisääkö kansainvälistyminen hyvin koulutettujen kysyntää ja pienentää vähän koulutettujen kysyntää?

Vaikka suomalaista tutkimusta ulkomaantoimintojen vaikutuksista kotimaan talouteen on vielä suhteellisen vähän, kansainvälinen tutkimus on lisääntymässä nopeasti. Keskitymme tässä raportissa uusimpaan empiiriseen tutkimukseen työllisyysvaikutuksista, ja tulkitsemme sen tuloksia erityisesti Suomen näkökulmasta. Kansainvälistymisen muita vaikutuksia, kuten maksutaseen muutokset sekä vaikutukset kotimaan investointeihin ja kotimaan innovaatio-toimintaan, on arvioitu Lundanin (2007) aiemmassa raportissa.

Raportin rakenne on seuraava. Luvussa 2 esitetään tiivis katsaus suomalaisyritysten kansainvälistymiseen ja nykytilaan. Luku 3 on raportin ydin. Siinä käydään läpi alan uusin tutkimus ja etsitään vastauksia yllä oleviin kysymyksiin sekä arvioidaan tulosten merkitystä ja sitä, mistä tutkimustietoa tarvittaisiin lisää. Luku 4 esittää yhteenvedon sekä johtopäätökset Suomen näkökulmasta: mitä voimme päätellä olemassa olevan tutkimustiedon perusteella ja millaisia politiikkaimplikaatioita sillä on?

[Kaavio 1—mielestäni kaavion osioiden A ja B tulisi olla symmetriset. Sekä siirtämisessä että laajentamisessa voidaan joko perustaa uusi toimipiste tai laajentaa olemassa olevaa, ostaa ulkomainen yritys, tai ulkoistaa toiminnot ulkomaiselle yritykselle. Näistä neljästä vaihtoehdosta kolme ensimmäistä pitävät toiminnan yrityksen sisällä, kun taas viimeinen siirtää ne yrityksen ulkopuolelle.]

Kaavio 1. Yritysten tuotannollisen kansainvälistymisen muodot

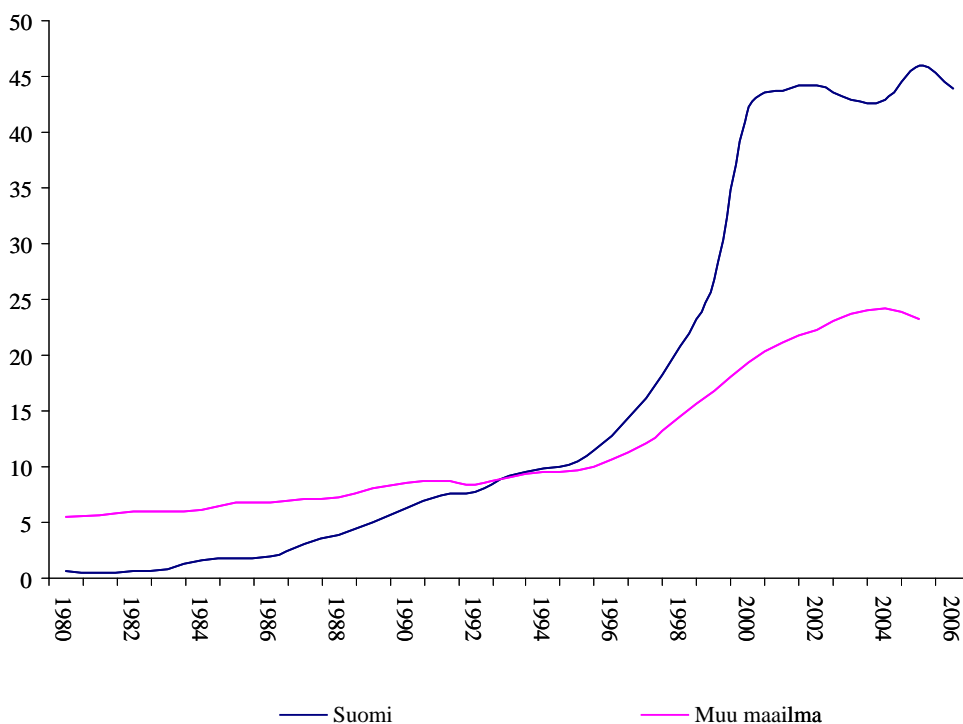

2. Suomalaisyritysten kansainvälistyminen ja nykytila

Suomen talouden ja suomalaisten yritysten kansainvälistyminen voidaan jakaa karkeasti kolmeen aikakauteen, joista ensimmäinen, vientivetoinen aalto ajoittuu vuosiin 1940–1970. Kotimaiset yritykset pyrittiin pitämään tiukasti kotimaisessa omistuksessa ja ainoastaan muutamilla suomalaisyrityksillä oli tuotannollisia yksiköitä ulkomailla. Kotimaista taloutta suojeltiin monin protektionistisin keinoin ja rahamarkkinoita säädeltiin vahvasti aina 1980-luvulle saakka. Kansainvälistymisen ensiaskeleisiin lukeutui liittyminen Euroopan vapaakauppa-alueen EFTA:n liitännäisjäseneksi vuonna 1961 sekä EEC:n vapaakauppasopimuksen allekirjoitus 1973. Lähestyttäessä 1970-luvun loppua kuitenkin huomattiin senhetkisen, pelkästään vientiin perustuvan, kansainvälistymisen kestättömyys. Lisäksi muut suomenkaltaiset pienet maat kuten Ruotsi ja Hollanti, olivat tuotannon kansainvälistymisessä monta askelta edellä ja tämä alkoi heijastua vientimarkkinoilla. Samaan aikaan varsin kehittymättömät pääomamarkkinat alkoivat käydä riittämättömiksi ja saatiin ensimmäiset viitteet osakemarkkinoiden merkityksellisyydestä. Kuitenkin vielä 1980-luvulle tultaessa ulospäin suuntautuvien suorien investointien määrä oli kansainvälisesti vertaillen suhteellisen pieni – ainoastaan 2 % BKT:sta.

Suomen talouden kansainvälistymisestä kertovaa suorien ulkomaille suuntautuvien investointien määrää suhteutettuna bruttokansantuotteeseen havainnollistaa kuva 1.

Kuva 1: Ulkomaille suuntautuneiden suorien investointien kanta suhteutettuna BKT:hen, %

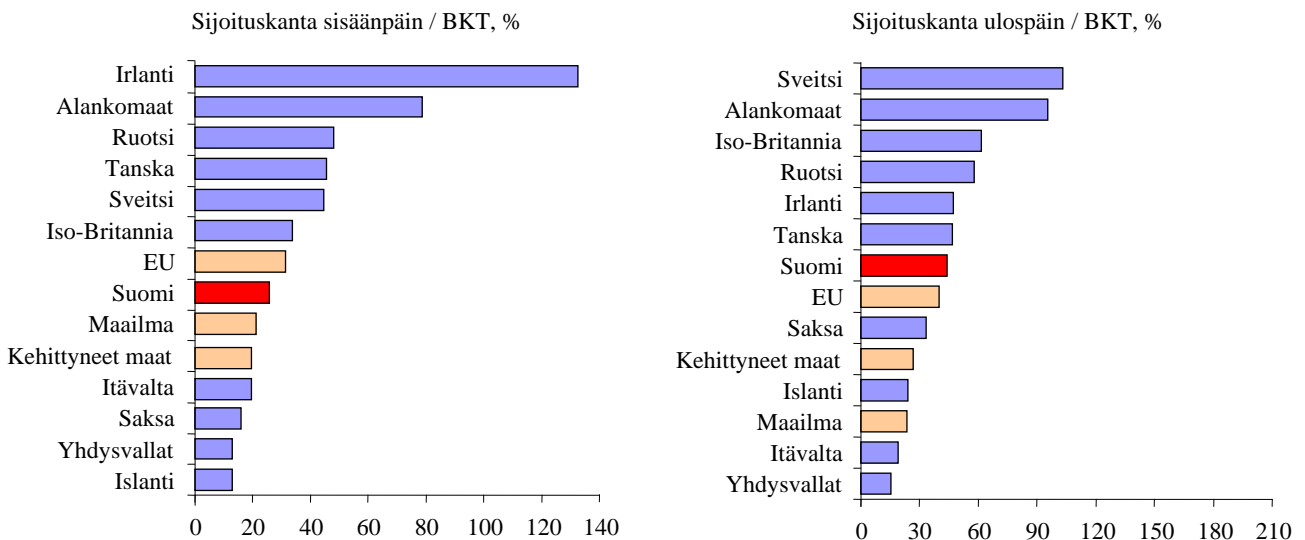

Seuraava kansainvälistymisen vaihe alkoi 1980-luvulle tultaessa, kun sijoitukset ulkomaille lisääntyivät nopeasti. Maksutasetilastojen mukaan suomalaisyritysten kansainväliset toiminnot olivat kuitenkin keskimäärin tappiollisia 1980-luvun ajan ja kannattavia vasta 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Nykyisenkaltainen kansainvälistyminen alkoi 1990-luvun lopulla. Pääomaliikkeiden sääntelyä vähennettiin ja ulkomaisen omistuksen rajoitteet poistettiin vuonna 1992. Vuonna 1993 ulospäin suuntautuvissa investoinneissa (suhteessa BKT:een) saavutettiin maailman keskitaso ja viimeistään liittyminen Euroopan unioniin vuonna 1995 ja rahaliittoon vuonna 2000 avasivat Suomen osaksi kansainvälistä taloutta. Vanhojen rajoitusten purku on tehnyt Suomen nykyisestä taloudesta yhden OECD-maiden sallivimmista suorien investointien markkinoista.

Vaikka investoinnit ulkomaille ovatkin lisääntyneet voimakkaasti, ei Suomeen suuntautuvien sijoitusten määrä ole kasvanut yhtä nopeasti. Kansainvälisessä vertailussa Suomi jää keskimääräisen EU-maan sekä esimerkiksi Ruotsin ja Tanskan taakse. Ulos- ja sisäänpäin suuntautuvien investointien kohdentumista maittain ja maaryhmittäin havainnollistetaan kuvassa 2.

Kuva 2: BKT:hen suhteutetut sijoituskannat sisään- ja ulospäin, keskimäärin vuosina 2000–2005, %

Lähde: World investment report (2006)

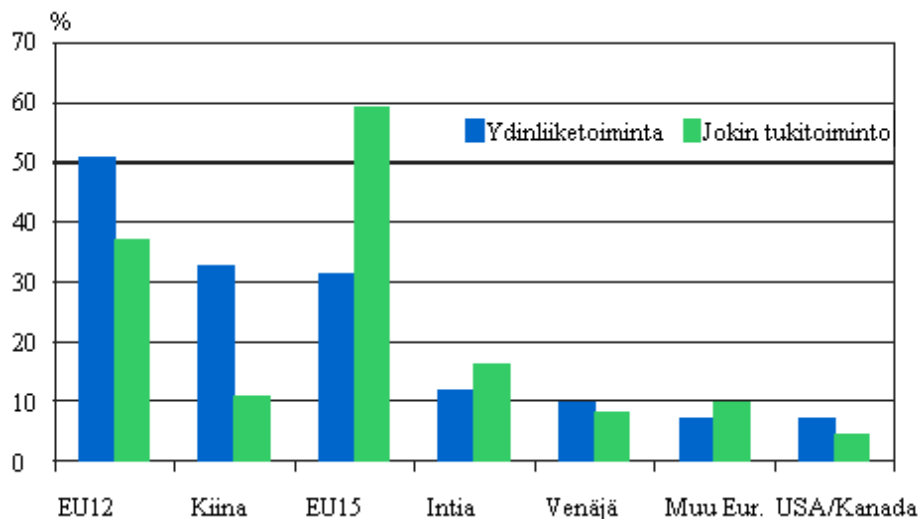
Alankomaiden, Ruotsin, Tanskan, Norjan ja Suomen tilastokeskusten yhteistyönä toteuttaman raportin (2008) mukaan suomalaisista yli 50 henkeä työllistäneistä yrityksistä noin 17 % on siirtänyt toimintojaan ulkomaille. Ulkomaille on siirtynyt erityisesti alemman ja keskitason teknologiaa edustavaa tuotantoa. Niistä yrityksistä, joilla ei tarkasteluperiodilla 2001–2006

ollut ulkomaille ulkoistettuja toimintoja, noin 6 % kuitenkin suunnittelee siirtävänsä ulkomaille vuosien 2007–2009 välisenä aikana.

Tämän kyselyn valossa Suomi on toimintojen ulkomaille siirtämisen suhteen keskiverto. On kuitenkin huomattava että tilastokeskusten kyselyssä kansainvälistymiseksi on luokiteltu nimenomaan toimintojen *siirtäminen* ulkomaille. Tällaisista suomalaisyritysten kansainvälisistä siirroista noin 60 % sijoittuu EU:n alueelle, josta noin puolet vanhoihin ja puolet uusiin jäsenmaihiin. Yksittäisistä EU:n ulkopuolisista kohdemaista suurimpia ovat Intia, Kiina ja Venäjä, joista erityisesti Kiinaan siirretään runsaasti myös ydinliiketoimintoja (Ali-Yrkkö & Rikama, 2008).

Suomalaisyrityksiä ulkomaille siirtoihin houkuttelevat pääasiassa alhaisemmat työvoimakustannukset sekä strategiset syyt. Tuotannon siirtämisellä ulkomaille saatetaan myös pyrkiä pääsemään lähemmäs varsinaista markkina-alueita. Palvelusektorin siirroissa pääasiallisesti syyksi nousevat työvoimakustannuserot. Perinteinen palvelusektori siirtää varsin maltillisesti, sen sijaan Ali-Yrkkön ja Rikaman (2008) mukaan jopa neljännes suurista, yli 100 henkeä työllistävästä tietointensiivisen palvelusektorin yrityksistä on siirtänyt tuotantoaan ulkomaille.

Kuva 3: Toimintojen siirtämisen kohdemaita 2001–2006, osuus yli 100 henkilön yrityksistä

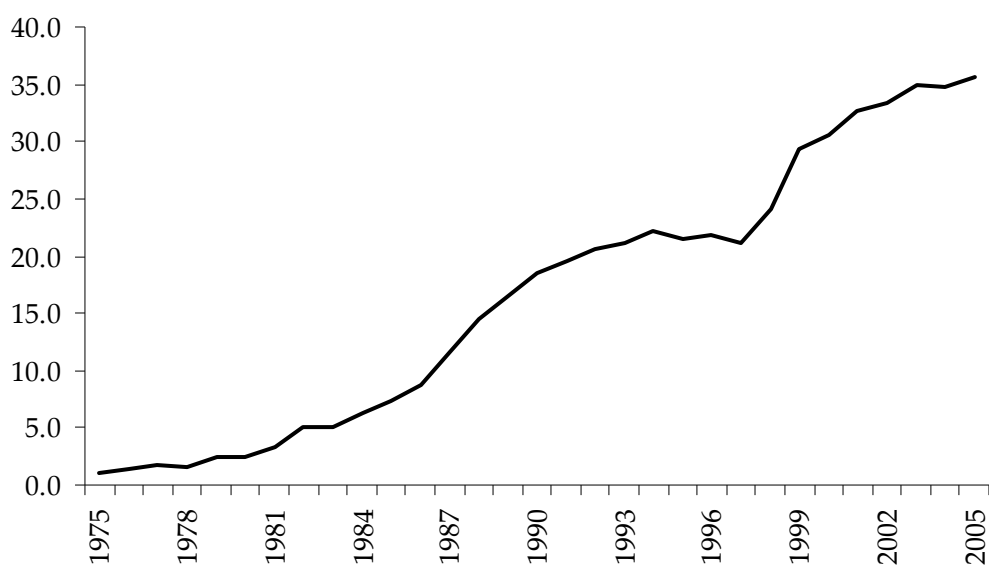

Lähde: Ali-Yrkkö ja Rikama (2008)

Samanlaisiin tuloksiin päätyy myös Ali-Yrkkö (2006) tutkimuksessaan, jossa hyödynnetään Etlatiedon vuonna 2006 toteuttamaa yritystason kyselyä. Raportin mukaan keskimäärin kaksi kolmesta yrityksestä on ulkoistanut joitakin toimintojaan, mutta pääosin vain kotimaahan. Yleisintä kansainvälinen ulkoistaminen on teollisuussektorilla, jonka yrityksistä keskimäärin noin 15 % on siirtänyt toimintaansa ulkomaille.

Toimintojen *siirtäminen* ulkomaille – joko ulkoistamisen ja/tai konsernin sisäisten siirtojen kautta – on kuitenkin vain osa yritysten kansainvälistymistä. Suomalaisyritystenkin ulkomainen työllisyys on kasvanut pääosin siksi, että yritykset ovat kasvaneet ulkomaisin yritysostoin ilman, että Suomessa olevia toimintoja tai työtehtäviä olisi siirretty. Kuvassa 4 on esitetty ulkomaisten työntekijöiden osuus suomalaisten teollisuusyritysten kokonaishenkilöstöstä. Osuuden nopea kasvu 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla, sekä uudelleen viime vuosina liittyy nimenomaan kansainvälisiin yrityskauppa-aaltoihin.

Kuva 4: Ulkomaisten työntekijöiden suhde kokonaistyöllisyyteen teollisuudessa, %

Lähde: ETLA

Taulukko 1 : Suurten suomalaisyritysten henkilöstö ja henkilöstö ulkomailla vuosina 2003 ja 2007

	2003		2007	
	Henkilöstö	Ulkomailla, %	Henkilöstö	Ulkomailla, %
Nokia*	51 350	57	112 262	80
Stora-Enso	44 264	67	37 997	68
UPM-Kymmene	34 482	44	26 352	50
Metso	26 240	65	26 837	65
Metsäliitto	29 173	67	21 596	60
Rautaruukki	12 047	43	14 715	52
Yhteensä	197 556	57	239 759	63

* Nokia ja Siemens fuusioituivat vuonna 2007. Tämä vaikuttaa merkittävästi henkilöstön sekä ulkomailla työskentelevän henkilöstön määrään.

Lähde: ETLA, yritysten vuosikertomukset

Kun tarkastelu rajoitetaan suurimpiin yrityksiin, kansainvälistymisen aste on vielä merkittävästi korkeampi. Sekä keskimääräinen työntekijämäärä että ulkomailla työskentelevien osuus ovat kohonneet merkittävästi jopa tarkasteltaessa verrattain lyhyttä, neljän viime vuoden periodia.

Yritysten kansainvälistymisen uusi muoto ovat sopimusperustaiset strategiset allianssit, joista tutkimustietoa etenkin työmarkkinavaikutusten osalta on edelleen vähän. Palmberg ja Pajari-
nen (2005) tutkivat suomalaisyritysten allianssitoimintaa ja sen tunnuspiirteitä yritysaineiston
sekä haastattelujen avulla. Tiiviiseen yritysten väliseen yhteistyöhön perustuvilla alliansseilla
saavutetaan etuja, kun kustannuksia ja riskejä pystytään hajauttamaan ja toisiaan täydentävien
toimintojen hyödyntäminen onnistuu. Strategisten allianssien vaikutuksesta työllisyyteen ei
tutkimus varsinaisesti kerro mitään, mutta joitakin viitteitä antaa se, että allianssit ovat tyypil-
lisesti korkean osaamisen aloilla ja että niiden avulla pyritään nimenomaan työnjaon syven-
tämiseen. Allianssien määrän kasvukin siis viittaisi korkeasti koulutettujen työntekijöiden
kysynnän lisääntymiseen.

Kaiken kaikkiaan suomalaisyritysten henkilöstömäärän nousu ulkomailla kielii suotuisasta
kehityksestä ja yritysten kasvusta. Kiihtyvä kansainvälistyminen herättää kuitenkin myös ky-
symyksiä monikansallisten yritysten menestyksen vaikutuksista kotimaahan. Syrjäyttääkö vai
täydentääkö ulkomaisen työllisyyden kasvu kotimaista työllisyyttä? Jos syrjäyttää, niin millai-
set työpaikat ovat ensimmäisinä katoavien joukossa? Seuraavassa luvussa kootaan yhteen
tuoreimpien empiiristen tutkimusten tuloksia ulkomaantoimintojen kasvun ja erityisesti kan-
sainvälisten ulkoistusten työvoimavaikutuksista.

3. Kansainvälistymisen vaikutukset kotimaan työllisyyteen – katsaus kirjallisuuteen

3.1. Kansainvälistymisen vaikutuskanavat työllisyyteen

Yritysten ulkomaisilla investoinneilla ja erityisesti toimintojen siirtämisellä on pelätty olevan
kotimaisia työpaikkoja syövä vaikutus. Toimintojen siirtojen välittömät vaikutukset, kuten tuo-
tannon siirrot halvemmän työvoiman maihin ja kotimaisten tehtaiden alasajo, uutisoidaan usein
näyttävästi. Tämä antaa huolestuttavan kuvan Suomen talouden tulevaisuudennäkymistä. Kui-

tenkin samaan aikaan pyritään nostamaan esille globalisaation tuomia etuja. Keskittyminen ydinosaamiseen ja tehokkuusedut, taloudellinen kasvu ja sen vanavedessä syntyvät positiiviset työllisyys- ja hyvinvointivaikutukset ovat argumentteja, joilla globaalia taloutta puolustetaan.

Monikansallisten yritysten ulkomaantoiminnan laajenemisen vaikutukset kotimaan työllisyyteen tulivat ensimmäisen kerran tutkimuksen kohteeksi 1960-luvun lopulla. Näihin analyyseihin pohjautuen Dunning ja Lundan (2008) erittelevät monikansallisten yritysten ulkomaantoiminnan laajenemisen vaikutukset kotimaan työllisyyteen neljään eri kategoriaan:

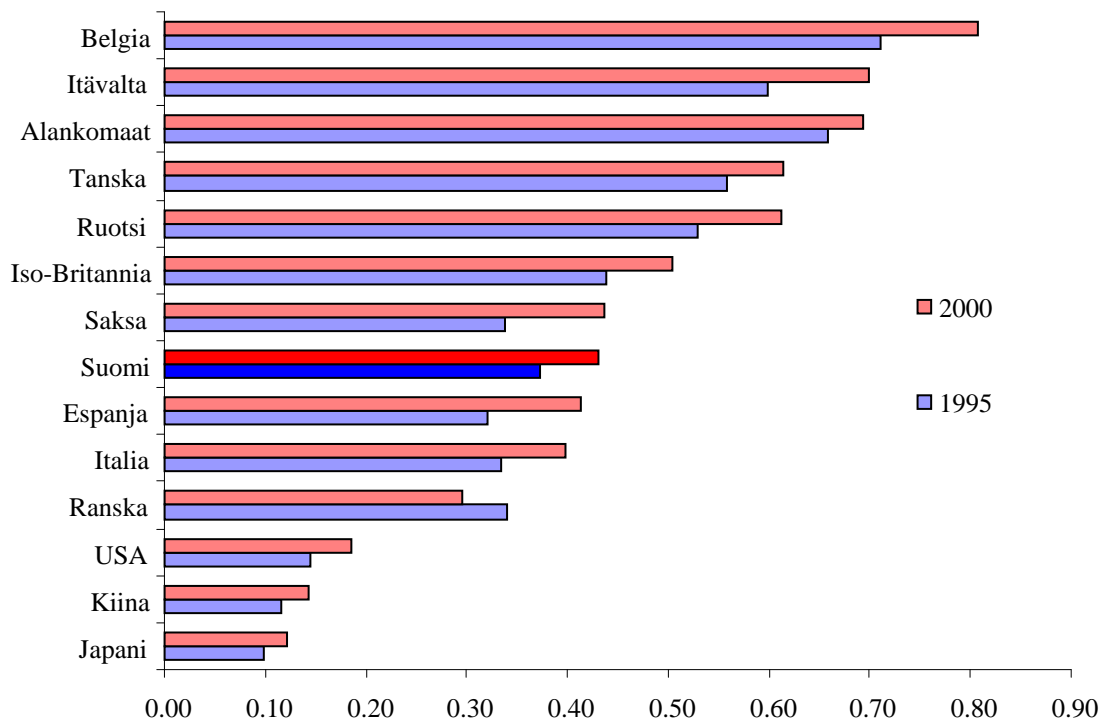
1. Tuotannon tai työpaikkojen syrjäytymisvaikutus – tuotannon laajentaminen ulkomailla saattaa suoraan korvata vientiä, tai välituotteiden valmistaminen ulkomailla syrjäyttää kotimaan tuotantoa, vähentäen kotimaisen työvoiman kysyntää
2. Vientiä lisäävä vaikutus - ulkomaiset tytäryhtiöt ostavat mahdollisesti raaka-aineita, tuotantovälineitä, välipanoksia tai lopputuotteita kotimaasta, kasvattaen kotimaisen työvoiman kysyntää
3. Työvoimavaikutukset kotimaisessa toimipisteessä - ulkomaisen tuotannon laajeneminen lisää hallinto-, suunnittelu- ja t&k-henkilöstön tarvetta kotimaan toimipisteessä
4. Tuki- ja lähialojen yritysten (epäsuorat)työvoimavaikutukset - ulkomaisten tytäryhtiöiden laajeneminen lisää myös kotimaassa toimivien, tytäryhtiöitä tukevien yritysten työllisyyttä. Mikäli tytäryhtiöt siirtyvät ostamaan tukipalvelunsa ulkomailta, tai palvelun tarjoajat siirtyvät itse ulkomaille, saattaa vaikutus olla negatiivinen.

Kysymykseen ulkomaille ulkoistusten vaikutuksesta kotimaan työllisyyteen on kansainvälisessä akateemisessa kirjallisuudessa kuitenkin paneuduttu vasta viimeisten 10–15 vuoden aikana. Ulkomaille ulkoistamisen empiirisinä pioneeriartikkeleina voidaan pitää Feenstran ja Hansonin 1990-luvun loppupuolella julkaistuja tutkimuksia, joissa he tarkastelevat ulkoistusten vaikutuksia työntekijöiden palkkoihin hyödyntämällä kansallisia toimialatason panos-tuotos –tilastoja [tähän tarvitaan viite, ja lisäys lähdeluetteloon!]. Artikkeleissa tehdyt määritelmät laajalle ja kapealle ulkoistamiselle ovat yleisesti myöhemmässä kirjallisuudessa käytetyt ulkomaille ulkoistusten mittareita. Kapeaksi ulkoistamiseksi rajataan lopputuotteen kanssa samalta toimialalta ulkomailta ostettujen välipanosten suhde sektorin tuotannon arvoon. Feenstran ja Hansonin mukaan käytettäessä kapean ulkoistamisen mittaria pystytään mittaamaan sellaista ulkomaille ulkoistamista, joka olisi ollut mahdollista toteuttaa myös oman yri-

tyksen sisällä kotimaassa. Laajaksi ulkoistamiseksi luetaan kaikkien ulkomailta ostettujen välipanosten suhde sektorin tuotannon arvoon.

Kuvassa 5 on havainnollistettu OECD-maiden ulkoistusintensiiteettiä ulkomaisten välipanosten osuutena kaikista välipanoksista. Kuvion mukaan em. tavalla määritelty ulkomaille ulkoistaminen on kasvanut kaikissa tarkastelluissa maissa Ranskaa lukuun ottamatta. Odotusten mukaan ulkomailta hankittujen välipanosten osuus on suurin pienissä talouksissa ja osuuden kasvu on jatkunut 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Kuva 5: Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus kaikista käytetyistä välipanoksista

Lähde: OECD

Yhden suurimmista haasteista työllisyysvaikutusten empiiriselle tutkimukselle asettavat aineistorajoitteet. Useissa maissa tarjolla on ainoastaan niukkoja aineistoja, joiden puitteissa ei ole mahdollista yhdistää henkilötason ominaisuuksia, kuten koulutustasoa työllisyyteen. Usein käytössä ovatkin toimialatason tiedot. Myös toimialatasolla käytettävän luokituksen hienojakoisuus saattaa vaikuttaa tuloksiin – esimerkiksi Amiti ja Wei (2005b) saavat eri tuloksen toimialatason hienojakoisuudesta riippuen. Kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksia on usein tarkennettu jaotteleamalla kohdemaat erilaisiin ryhmiin. Tyypillisiä kohdemaaryhmiä ovat esimerkiksi Itä-Eurooppa, EU15 ja Aasia. Kiinnostavia kysymyksiä kansantalouden ta-

solla mitattujen työllisyysvaikutusten lisäksi ovatkin rakenteelliset muutokset: miten ulkoistaminen vaikuttaa eri sektoreiden, koulutusluokkien tai ikäryhmien työn kysyntään?

3.2. Työllisyysvaikutukset – tutkimustuloksia eri maista

Tehtäessä katsaus empiirisen kirjallisuuden muodostuu hankaluudeksi tulosten monitahoisuus. Koska työmarkkinoiden rakenteen voidaan olettaa vaikuttavan olennaisesti saataviin tuloksiin, keskitymme tässä katsauksessa lähinnä eurooppalaiseen aineistoon, joka paremmin vastaa Suomen tilannetta. Seuraavassa on lyhyesti esitelty tuloksia käytetyn aineiston kohde- maan mukaan. Lopuksi on koottu yhteen artikkeleissa selvimmin esiinnoitettuja ilmiöitä sekä niihin mahdollisesti johtaneita tekijöitä.

Työllisyysvaikutuksia tarkastellaan eri tutkimuksissa aineiston sallimalla tarkkuudella. Tyypillisesti palvelu- ja teollisuussektorin työllisyysvaikutukset on eroteltu toisistaan, kun käytössä on ainoastaan toimialatason tietoja. Käytettäessä henkilötason aineistoa, on mielenkiinnon kohteena usein työsuhteen päättymisen todennäköisyys. Tällöin erotellaan työttömäksi jäävät, toiseen työpaikkaan vaihtavat sekä työvoimasta pois siirtyvät. Mikäli aineistossa on tietoja työntekijöiden koulutustasosta tai sosioekonomisesta asemasta, on yleistä tehdä jaottelu nk. valkokaulustyöntekijöiden ja teollisuustyöntekijöiden tai peruskoulutuksen ja ylemmän koulutuksen saaneiden välillä.

Suomi

Suomessa on tehty varsin vähän tutkimusta yritysten kansainvälistymisen vaikutuksista kotimaiseen työllisyyteen. Aiemmin mainitussa tilastokeskusten yhteistyönä toteuttamassa kyselyssä (Statistics Denmark, 2008) noin 4 % yli 50 henkeä työllistävästä suomalaisyrityksistä odotti toimintojen siirtojen vähentävän koulutettujen työpaikkoja vuosina 2007–2009 kun taas muiden työntekijöiden työpaikkojen vähenemiseen uskoi 10 % vastaajayrityksistä. Uusien työpaikkojen syntymiseen ulkomaille siirtojen myötä uskoi 2–4 % vastaajista.

Ali-Yrkkö (2006) tarkasteli tutkimuksessaan yli 10 henkeä työllistävien suomalaisyritysten toimintojen siirtoja ulkomaille ja niiden vaikutuksia kotimaan työllisyyteen. Vuosien 2000–2006 aikana ulkomaille työpaikkoja on tulosten mukaan hävinnyt kaikkiaan 10 000–23 000, joista noin puolet yritykseen sisäisinä siirtoina ulkomaille ja puolet ulkoistuksen seurauksena. Vuositasolla mitattuna tämä vastaa kuitenkin vain 1–2,5 prosenttia Suomessa vuosittain hä-

viävistä ja syntyvistä työpaikoista. Suomen Pankin tilastojen mukaan samaan aikaan (2000–2006) suomalaisyritysten ulkomaisen henkilöstön määrä kasvoi vajaalla 90 000:lla. Ulkomaille ulkoistamisen sekä sisäisten siirtojen osuuden kaikesta ulkomaisen työllisyyden lisäyksestä voi siis arvioida olleen 10–25 %¹.

Kun Ali-Yrkkö jakaa tulokset koulutustason mukaan huomataan, että yritykset odottavat sekä yliopisto-, opisto- tai amk-tutkinnon suorittaneen henkilöstön määrän kasvavan Suomessa tulevina vuosina. Sen sijaan matalan koulutustason henkilöstön odotetaan vähenevän radikaalisti. Tämä viittaa siihen, että Suomessa on meneillään voimakas rakennemuutos kohti korkeampaa koulutustasoa vaativaa tuotantoa.

Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Irlanti

Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa tehdyissä tutkimuksissa yritysten ulkomaantoimintoja on usein mitattu Feenstran ja Hansonin määrittelemän ulkoistusmittarin avulla. Tällöin mitataan siis sekä konsernin sisällä että konsernin ulkopuolelle tapahtuvaa kansainvälistymistä, joka on määritelty ulkomailta ostettujen välipanosten avulla. Näistä tutkimuksista Amiti ja Wei (2005b) tutkivat ulkomaille ulkoistusten ja kotimaisen työllisyyden välistä suhdetta yhdysvaltalaisaineiston avulla. He saavat neutraaleja tai heikosti negatiivisia vaikutuksia riippuen käytettävän toimialajaon hienojakoisuudesta. Kun toimialoja on tarkastelussa 450, saadaan joillekin sektoreille heikkoja negatiivisia työllisyysvaikutuksia. Käytettäessä karkeampaa jakoa yhteydet kansainvälisen ulkoistuksen ja työllisyyden välillä kuitenkin häviävät. Kirjoittajien mukaan tämä kertoo ulkoistamisen kahtalaisista vaikutuksista, jotka lisäävät työllisyyttä toisella sektorilla toisen sektorin työpaikkojen vastaavasti vähentyessä. Amitin ja Wein (2005a) toisessa artikkelissa käytössä on iso-britannialaisaineisto, jonka mukaan tuotantosektorin työllisyystilanne paranee kansainvälistymisen myötä. Molemmissa artikkeleissa päädytään tulokseen, jonka mukaan kansainvälistyminen ei vaikuta palvelusektorin työllisyyteen.

Toisenlaisiin tuloksiin päätyvät Hijzen et al. (2005), jotka hyödyntävät henkilötason iso-britannialaisaineistoa. Heidän tulostensa mukaan ulkoistaminen heikentää erityisesti alemman koulutusasteen saaneiden työn kysyntää. Görgin ja Hanleyn (2005) tutkimuksessa on varsin poikkeuksellisesti päästy hyödyntämään toimipaikkatason aineistoa. Heidän mukaansa kan-

¹ Suomen Pankin luvut ulkomaisten yksiköiden työntekijämääristä ovat hieman aliarvioituja, koska ne eivät sisällä pienimpien yksiköiden ulkomaantoimintoja. Ulkoistamisen todellinen osuus koko ulkomaanhenkilöstön määrästä on siis olla jonkin verran esitettyä pienempi.

sainväliset ulkoistamiset heikensivät Irlannin työllisyystilannetta vuosina 1990–1995 sekä teollisuudessa että palvelusektorilla. Tulosten mukaan prosentin kasvu kansainvälisissä teollisuussektorin ulkoistuksissa heikensi kotimaista työllisyyttä 0,27 prosenttia ja vastaavat palvelusektorin ulkoistukset 0,15 prosenttia.

Italia ja Espanja

Cadarso et al. (2008) saavat kahdensuuntaisia tuloksia tarkastellessaan kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksia espanjalaisaineistolla. Heidän mukaansa Espanjan perinteisesti vahvat teollisuudenalat, kuten vaate- ja elintarviketeollisuus eivät ole kärsineet ulkomaisen välipanososuuden kasvusta. Sen sijaan panostuonti Itä-Euroopasta on hidastanut muun teollisuussektorin työllisyyden kasvuvauhtia huomattavasti. Italialaisaineistolla kansainvälisten ulkoistusten vaikutuksia ovat tutkineet mm. Castellani et al. (2008), Mariotti et al. (2003) ja Faini et al. (1999). Kaikki artikkelit saavat tulokseksi positiivisen yhteyden kotimaisen työllisyyden ja ulkoistusten välille, kun ulkoistusten kohteena on teollisuusmaa. Faini et al. (1999) tulosten mukaan yhden ulkomaisen työntekijän lisäys kasvattaa yrityksen kotimaan toimipisteen henkilöstöä 0–7 työntekijällä. Sen sijaan ulkoistukset Itä-Eurooppaan ja kehittyviin maihin heikentävät kotimaista työllisyyttä jopa kahdeksalla työntekijällä. Lisäksi on huomionarvoista, että espanjalaistutkimuksesta poiketen kaikissa italialaisaineistolla toteutetuissa tutkimuksissa kansainvälistymistä mitataan ulkomaille suuntautuvilla suorilla investoinneilla, ulkomaisilla yritysostoilla sekä ulkomaisten tytäryhtiöiden laajentamisilla.

Pohjoismaat

Pohjoismaiset tutkimustulokset aiheesta ovat vielä varsin harvassa, vaikka kattavia työmarkkina-aineistoja olisikin tarjolla. Tuorein katsaus on edellä mainittu tilastokeskusten yhteistyössä tekemä selvitys, jossa tutkitaan sekä konsernien sisäisiä toimintojen siirtoja ulkomaille, että ulkoistuksia ulkomaille.

Tämän kyselytutkimuksen mukaan esimerkiksi Tanskasta katoaa vuosittain noin 5 000 työpaikkaa kansainvälisten ulkoistusten tai yritysten sisäisten toimintojen siirtojen vuoksi. Läheneet työpaikat ovat pääsääntöisesti matalan koulutustason teollisuussektorin töitä. Toimintojen siirrot ovat myös luoneet uusia työpaikkoja, joista 35 % syntyy tulosten mukaan korkeasti koulutetulle työvoimalle. Vuositasolla työpaikkojen menetykset jäävät 3 600 työpaikkaan, joka on reilusti alle prosentti yli 50 henkeä työllistävien yritysten kokonaistyövoimasta.

Tanskalaisaineistoa käyttää artikkelissaan myös Munch (2005), jolla on käytössä laaja henkilötason aineisto. Tulosten mukaan ulkomaisten välipanosten avulla mitattu kansainvälistyminen lisää työsuhteen loppumisen todennäköisyyttä. Koulutetuilla vaikutus on usein työpaikan vaihtaminen, kun taas peruskoulutuksen saaneella työvoimalla työpaikan vaihdon todennäköisyys heikkenee ja työttömyyden todennäköisyys kasvaa 1,3 prosentilla, kun kansainvälistyminen lisääntyy prosentilla. Munchin mukaan kansainvälistymisestä johtuvia työsuhteen päätymisiä on kansantaloudessa vuosittain noin 6 400 – tämä on varsin hyvin linjassa em. tilastokeskusten selvityksessä tehtyjen arvioiden kanssa.

Kahdessa ruotsalaistutkimuksessa saadut tulokset tukevat osaltaan tanskalaisten tuloksia. Ekholm ja Hakkala (2005) tarkastelevat kansainvälistymisen vaikutuksia eri koulutustason saaneiden työntekijöiden työllisyyteen ja huomaavat matalan- ja korkean asteen koulutuksen saaneiden työntekijöiden työllisyyden paranevan sektorin ulkoistusten myötä. Suhteellinen välipanosostojen kasvu matalan tulotason maista heikentää keskiasteen koulutuksen saaneiden työtilannetta kotimaassa. Vaikka vaikutukset ovatkin tilastollisesti merkitseviä, on niiden suuruusluokka varsin pieni ja konkreettisesti kyse on muutamista tuhansista työpaikoista.

Blomström et al (1997) tutkimuksen mukaan kotimaisten monikansallisten yritysten kasvu ulkomailla parantaa myös kotimaista työllisyystilannetta. Kirjoittajien mukaan miljoonan dollarin lisä ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihdossa lisää aina yhden työntekijän yrityksen Ruotsin toimipisteeseen. Blomström käyttää em. pohjoismaisista tutkimuksista poiketen kansainvälistymisen määrittelyyn ainoastaan suoria ulkomaisia investointeja, joita mitataan ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihdon avulla.

Saksa

Saksan keskeinen sijainti ja vientivetoinen talous tekevät siitä mielenkiintoisen tutkimuskohteen tarkasteltaessa kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksia. Kysymykseen onkin pyritty vastaamaan usean eri tutkimuksen voimin, joista useassa on päästy hyödyntämään kattavia henkilötason aineistoja.

Geishecker käyttää varhaisemmassa tutkimuksessaan (2006) toimialatason tietoja selvittäessään Itä-Eurooppaan suuntautuvan kansainvälistymisen vaikutuksia kotimaisten teollisuustyöntekijöiden työllisyystilanteeseen. Tulosten mukaan prosentin kasvu välipanosostoista Itä-Euroopasta laskee kotimaisten teollisuustyöntekijöiden palkkoja neljällä prosentilla, jonka

katsotaan indikoivan kotimaisen työn kysynnän heikkenemistä. Muu kansainvälistyminen ei heijastu kotimaisten työntekijöiden palkkoihin. Tuoreemmassa tutkimuksessaan Geishecker (2008) hyödyntää laajaa henkilötason aineistoa, joka mahdollistaa myös koulutustietojen käytön. Tulosten mukaan prosentin kasvu kansainvälistymisessä lisää työsuhteen loppumisen todennäköisyyttä kuudella prosentilla, koulutustasosta riippumatta. Vaikka työsuhteen loppumisen todennäköisyys heikkenee työsuhteen keston kasvaessa, on tulos päinvastainen kun tarkastellaan ulkoistusten ja työsuhteen keston yhteisvaikutusta. Geisheckerin mukaan pitkä työsuhde lisää työsuhteen loppumisen todennäköisyyttä kun toimialalla kansainvälistyy. Kirjoittajan mukaan pitkään työsuhteissa olleiden kapea-alaisuus ja siihen yhdistetty korkea ja joustamaton palkka saattavat olla syitä, joiden vuoksi pitkään työsuhteissa olleet päätyvät uusia työntekijöitä herkemmin työttömiksi toimialan hankkiessa yhä suuremman osuuden välipanoksistaan ulkomailta.

Saksalaisaineistoja hyödyntävät myös Bachmann ja Braun (2008), Becker ja Muendler (2008), Falk ja Koebel (2002) sekä Klodt ja Christensen (2007). Bachmann ja Braun ovat jakaneet työntekijät kolmeen luokkaan koulutustason mukaan, jonka lisäksi he tarkastelevat erilaisia työsuhteen loppumisen tyyppejä. Heidän mukaansa suhteellisen välipanostuonnin kasvu prosentilla kasvattaa työvoimasta poistumisen todennäköisyyttä tuotantosektorilla 2,6 prosentilla. Tulos on erityisen vahva keskiasteen koulutuksen saaneilla. Työsuhteen loppumisen todennäköisyys keskimäärin ei kuitenkaan kasva kansainvälisten ulkoistusten lisääntymisessä. Sen sijaan palvelusektorilla kansainvälistyminen vakauttaa työmarkkinoita ja heikentää erityisesti työpaikan vaihtamisen todennäköisyyttä. Tämä saattaa kirjoittajien mukaan olla seurausta kansainvälistymisellä saavutetuista taloudellisista eduista, jotka parantavat työolosuhteita ja näin vähentävät vapaaehtoista työpaikanvaihtoa.

Myös täysin päinvastainen hypoteesi esitetään. Sen mukaan työpaikanvaihtojen väheneminen heijastelee kansainvälistymisen aiheuttamaa turvattomuutta sektorilla, jolloin vapaaehtoinen työstä toiseen vaihtaminen hiipuu. Falkin ja Koebelin mukaan tuotantopanosten hankinnan kansainvälistymisellä ei ole yhteyttä kotimaiseen työn kysyntään, joka on jaettu perus- ja korkeakoulutuksen saaneisiin. Sen sijaan he huomaavat ulkomaisten palveluiden sekä kotimaisen puolivalmistetuotannon korvaavan kotimaista korkeasti koulutettua työvoimaa.

Edellä esiteltyt saksalaistutkimukset tarkastelevat sekä tuotannon laajentamista ulkomailta (suoria sijoituksia), ulkomaille ulkoistamista, että konsernien sisäisiä toimintojen siirtoja ulkomaille. Niissä saadaan neutraaleja tai enintään heikosti positiivisia työllisyysvaikutuksia.

Jos tarkastellaan vain tuotannon laajentamista ulkomailla tai toimintojen siirtämistä omiin ulkomaisiin yksiköihin, ovat tutkimustulokset ovat optimistisempia.

Becker ja Muendler (2008) tutkivat ulkomaille suuntautuvien investointien kasvun vaikutusta kotimaiseen työllisyyteen laajalla henkilötason aineistolla. Tulosten mukaan investoinnit ulkomaille parantavat työllisyystilannetta kotimaan yksiköissä huomattavasti - prosentin lisäys investoinneissa kasvattaa kotimaan toimipisteen työntekijämäärää kahdella prosentilla. Eri koulutustason työntekijöiden tai toimialojen välillä ei löydetä merkittäviä eroja. Myös Klodt ja Christensen (2007) yhdistävät ulkomaille suuntautuneet suorat investoinnit kotimaan työllisyystilanteeseen. Kun investoinnit suuntautuvat muualle Eurooppaan tai kehittyneisiin Euroopan ulkopuolisiin maihin, suorat investoinnit ulkomaille kasvattavat työntekijämäärää kotimaan toimipisteissä.

Muu Keski-Eurooppa

Saksalainen tutkimustieto on verraten monipuolista ja kattavaa, mutta muita keskieuropplaisilla aineistoilla toteutettuja tutkimuksia on huomattavasti vaikeampi löytää. Strauss-Kahn (2003) tarkastelee kansainvälistymisen vaikutuksia erityisesti vähän koulutettujen työllisyystilanteeseen pitkän aikavälin ranskalaisaineistolla. Tulosten mukaan vertikaalinen erikoistuminen muuttaa työvoiman kysyntärakennetta siten, että alemman koulutuksen saaneiden työpaiikat vähenevät korkeasti koulutettujen työpaikkojen lisääntyessä. Strauss-Kahnin mukaan kansainvälistyminen ja vertikaalinen erikoistuminen selittävät 11–15 % toimialojen sisäisestä työn kysyntärakenteen muutoksesta. Laajaa henkilötason itävaltalaisaineistoa hyödyntävät Egger et al. (2007) päätyvät negatiivisiin työllisyysvaikutuksiin. Heidän mukaansa kansainvälistyminen heikentää työllisyyttä erityisesti teollisuudessa, jossa se heikentää sisään tulevaa työntekijävirtaa. Palvelusektorilla vaikutukset ovat vaatimattomammat.

Yhdistetyt aineistot

Kansallisia aineistoja hyödyntävien artikkelien lisäksi tutkimuksia on toteutettu käyttäen yhdistettyjä aineistoja useasta eri maasta. Nämä usein toimialatasolla toteutetut tutkimukset vetävät hyvin yhteen alan kirjallisuuden päätulokset. Falk ja Wolfmayr (2008) sekä Hijzen ja Swain (2007) käyttävät OECD-maista koottuja aineistoja. Falkin ja Wolfmayrin mukaan kansainvälistymisellä ei kokonaisuudessaan ole vaikutuksia työn kysyntään. Kuitenkin, kun tehdään jaottelu eri kohdemaiden välillä, saadaan mielenkiintoisempia tuloksia. Kasvatettaessa

välipanostuontia alemman palkkatason maista, kärsii kotimainen työllisyys niukasti kun taas välipanoskaupan suhteellinen kiihtyminen toisen kehittyneen maan kanssa parantaa myös kotimaista työllisyystilannetta. Vaikutukset ovat suuruusluokaltaan kuitenkin varsin vaatimatonta ja kumoavat toisensa kokonaisvaikutusten jäädessä näin ollen neutraaleiksi. Samansuuntaisiin tuloksiin päätyvät myös Hijzen ja Swain, jotka hyödyntävät saman aikavälin laajempaa aineistoa. Myös heidän tulostensa mukaan työllisyysvaikutukset ovat vaatimattomat. Joitakin viitteitä löydetään kansainvälistymisen ja työllisyystilanteen paranemisen välisestä yhteydestä. Toimialan sisäisen kansainvälisen ulkoistamisen ja ulkomaille siirtämisen huomataan kuitenkin muuttavan kotimaista tuotantoa pääomaintensiivisempään suuntaan.

Kattava työllisyyden ja kansainvälistymisen välistä yhteyttä tutkiva raportti on myös OECD:n julkaisu vuodelta 2007. Siinä tarkastellaan kansainvälistymistä OECD-maissa käyttäen avuksi jäsenmaiden panos-tuotos -aineistoja, sekä tarkastellaan kirjallisuutta aiheesta. Tulosten mukaan kansainvälistymisen todelliset työvoimavaikutukset ovat erittäin maltillisia. Lisäksi huomautetaan, että ulkomaisten välipanosien suhteellista määrää eniten nostaneet sektorit eivät ole samoja, kuin työvoimaansa rankimmin supistaneet.

Jungnickel et al. (2008) tutkivat erityisesti Itä-Eurooppaan suuntautuvien suorien investointien vaikutuksia Euroopan reuna-alueiden² investointeihin sekä työllisyyteen Bundesbankin yritystason aineistolla. Tulosten mukaan investoinnit Itä-Eurooppaan täydentävät investointeja maaryhmän sisällä. Kirjoittajien mukaan sadan työpaikan lisäys Itä-Euroopassa sijaitsevasa tytäryhtiössä lisää noin 20 työpaikkaa kotimaan toimipisteissä. Myös investoinnit Euroopan ydinalueille (EU 15) sekä muualle maailmaan lisäävät työpaikkoja jonkin verran. Nämä tulokset tukevat Oksasen (2006) suomalaisaineistolla tekemiä havaintoja, joiden mukaan ulkomaille suuntautuvat investoinnit pääsääntöisesti tukevat investointeja kotimaahan. Myös näissä useiden maiden aineistoja käyttäneissä tutkimuksissa kansainvälistymisen muodolla näyttäisi olevan merkitystä lopputulokseen. Tutkimukset, joissa on käytetty sekä siirtoja, laajennuksia että ulkoistamisia konsernin ulkopuolelle saavat neutraaleja tuloksia kun sitä vastoin puhtaasti ulkomaille laajentamista tai suoria investointeja tarkastelevat tutkimukset päätyvät positiivisiin työllisyysvaikutuksiin.

² Tutkimuksessa on käytetty seuraavia määritelmiä:

Itä-Eurooppa: Viro, Latvia, Liettua, Puola, Tshekki, Slovakia, Unkari, Romania, Bulgaria, Slovenia
Ydin-Eurooppa: Ranska, Belgia, Alankomaat, Luxemburg, Italia, Iso-Britannia, Tanska, Ruotsi, Suomi, Itävalta
Euroopan reuna-alueet ja Välimeri: Irlanti, Kreikka, Portugal, Espanja, Tunisia, Marokko, Algeria, Egypti, Turkki, Libanon, Libya, Malta, Kypros, Ceuta ja Melilla

3.3. Yhteenvetoa työllisyysvaikutuksista

Vaikka empiiriset tutkimukset aiheesta antavatkin joukon varsin kirjavia vastauksia, nousee erityisesti mikrotason aineistoilla tehdyistä tutkimuksista muutamia mielenkiintoisia tuloksia. Bachmann ja Braun (2008), Geishecker (2008) sekä Ekholm ja Hakkala (2005) saavat tuloksen, jonka mukaan kansainvälistymisen aiheuttamat rakennemuutokset eivät kohdistukaan rankimmin alhaisen koulutusasteen työntekijöihin, vaan erityisesti keskiasteen koulutuksen hankkineisiin. Ekholm ja Hakkala pohtivat tuloksen kumpuavan mahdollisesti Ruotsin työmarkkinoiden erityispiirteistä. Heidän mukaansa ainoastaan peruskoulutuksen saaneista enemmistö on vanhempia työntekijöitä, joilla irtisanomissuoja on vahva pitkien työsuhteiden vuoksi. Kun toimintojen siirtymiset ulkomaille lisäävät korkeasti koulutetun työvoiman kysyntää vähemmän koulutettujen kysynnän heiketessä, ovat nuoret keskiasteen koulutuksen saaneet ensimmäisten irtisanottujen joukossa. Saman voisi olettaa pätevän myös saksalaistutkimuksissa. Muuten empiiriset tulokset vahvistavat vallitsevaa käsitystä toimintojen ulkomaille siirtymisen aiheuttamasta työvoiman kysynnän rakennemuutoksesta. Useissa artikkeleissa todetaan kansainvälistymisen lisäävän koulutetun työn kysyntää vastaavasti kouluttamattoman työn kysynnän laskiessa.

Työllisyysvaikutusten ohella artikkeleissa on tutkittu myös muita työn kysyntään vaikuttavia tekijöitä. Useissa artikkeleissa todetaan kansainvälisten ulkoistusten olevan varsin vaatimaton tekijä kotimaisesta työllisyydestä puhuttaessa. Tärkeämpänä pidetään kotimaan työmarkkinoiden toimivuutta ja joustavuutta yleisesti sekä painotetaan taloudellisen kasvun merkittävyyttä.

Yritysten kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksista on vaikea muotoilla yhtä totuutta. Seuraavan sivun taulukkoon on koottu tiivistelmä edellä esitellyistä tutkimuksista, jonka viimeisessä sarakkeessa on annettu äärimmäisen yksinkertaistettu loppupäätelmä empiirisen analyysin tuloksista. Lisäksi taulukossa on tiedot aineiston hienojakoisuudesta (henkilötaso, toimipaikkataso, yritystaso, toimialan taso) ja käytetystä kansainvälistymisen mittarista.

Kirjoittajat	Nimi	Julkaisuvuosi	Aineisto	Aineiston taso	Käytetty kansainvälistymisen mittari	Työllisyysvaikutukset
Amiti & Wei	Service Offshoring, Productivity, and Employment: Evidence from the United States	2005	Yhdysvaltalaisaineisto vuosilta 1992-00.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	0/-
Amiti & Wei	Fear of service outsourcing: Is it justified?	2005	Iso-Britannialaisaineisto vuosilta 1995-01.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	+/0
Feenstra & Hanson	Globalization, Outsourcing, and Wage Inequality	1996	Yhdysvaltalaisaineisto vuosilta 1972-94.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	+
Görg & Hanley	Labor demand effects of international outsourcing: Evidence from plant-level data	2005	Irlantilaisaineisto vuosilta 1990-95.	Toimipaikka	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	-
Hijzen et al.	International outsourcing and the skill structure of labour demand in the United Kingdom	2005	Iso-Britannialais -aineisto vuosilta 1982-96.	Henkilö	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	-
Cadarso et al.	The EU enlargement and the impact of outsourcing on industrial employment in Spain	2007	Espanjalaisaineisto vuosilta 1993-03.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	0/-
Castellani et al.	The impact of outward investments on parent company's employment and skill composition: Evidence from the Italian case	2008	Italialaisaineisto vuosilta 1998-04.	Yritys	Toimipisteiden pystyttäminen ulkomaille	+
Faini et al.	Importing Jobs and Exporting Firms? On the Wage and Employment Implications of Italy's Trade and Foreign Direct Investment flows	1999	Italialaisaineisto vuosilta 1980-94.	Toimiala	Tuontihintojen muutos	+
Mariotti et al.	Home country employment and foreign direct investment: evidence from the Italian case	2003	Italialaisaineisto vuosilta 1985-95.	Toimiala	Monikansallisten yhtiöiden ulkomainen työllisyys	-/+
Blomström et al.	Foreign Direct Investment: Home Country Experience in the United States and Sweden	1997	Yhdysvaltalaisaineisto vuodelta 1989, ruotsalaisaineisto vuosilta 1970-94.	Toimiala (US), yritys (SWE)	Ulkomaisten tytäryhtiöiden liikevaihto	+/-
Ekholm & Hakkala	The Effect of Offshoring on Labor Demand: Evidence from Sweden	2005	Ruotsalaisaineisto vuosilta 1995 ja 2000.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	+/-
Munch	International Outsourcing and Individual Job Separations	2005	Tanskalaisaineisto vuosilta 1993-01.	Henkilö	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	-
Bachmann & Braun	The Impact of International Outsourcing on Labour Market Dynamics in Germany	2008	Saksalaisaineisto vuosilta 1991-00.	Henkilö	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	+/0
Becker & Muendler	The Effect of FDI on Job security	2008	Saksalaisaineisto vuosilta 1999-01	Henkilö	Kasvu ulkomaille suuntautuvissa suorissa investoinneissa	+
Falk & Koebel	Outsourcing, Imports and Labour Demand	2002	Länsi-saksalaisaineisto vuosilta 1978-90.	Toimiala	Työvoiman hintajousto	0
Geishecker	The impact of international outsourcing on individual employment security: A micro-level analysis	2008	Saksalaisaineisto vuosilta 1991-00	Henkilö	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	-
Geishecker	Does Outsourcing to Central and Eastern Europe Really Threaten Manual Workers' Jobs in Germany?	2006	Saksalaisaineisto vuosilta 1991-00.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	-/0
Klodt & Christensen	Home Market Effects of Foreign Direct Investment: The Case of Germany	2007	Saksalaisaineisto vuosilta 2002 ja 2003.	Yritys	Suorat investoinnit ulkomaille	+
Egger et al.	Sectoral adjustment of employment to shifts in outsourcing and trade: evidence from a dynamic fixed effects multinomial logit model	2007	Itävaltalaisaineisto vuosilta 1988-01.	Henkilö	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	-
Strauss-Kahn	The role of globalization in the within-industry shift away from unskilled workers in France	2003	Ranskalaisaineisto vuosilta 1977-93.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	0
Falk & Wolfmayr	Service and materials outsourcing to low-wage countries and employment: Empirical evidence from EU countries	2008	Viiden EU -maan (AT, DE, IT, FIN, NL) aineisto vuosilta 1995-00.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	0
Hijzen & Swain	Does offshoring reduce industry employment?	2007	17 OECD -maan aineisto vuosilta 1995 ja 2000.	Toimiala	Ulkomailta ostettujen välipanosten osuus *	0/+
Jungnickel et al.	International Mobility of jobs - Diversion from Western to Eastern locations?	2008	Euroopan ja Välimeren maat sisältävä aineisto vuosilta 1996-01	Yritys	Ulkomaisten tytäryhtiöiden henkilöstö	+

*) tähdellä merkityissä käytetty Feenstran ja Hansonin määrittelemää

4. Yhteenveto

Vaikka kansainväliset tutkimukset antavatkin varsin kirjavan kuvan yritysten kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksista, voidaan niistä silti koota yhteen muutamia esiin nousevia yhdistäviä piirteitä.

Ensinnäkin vaikutukset ovat yleisesti ottaen suhteellisen pieniä verrattuna siihen keskusteluun, jota niistä julkisuudessa käydään. Yleinen tulos on myös se, että kansainvälisen kaupan ja investointien kasvu syventää maiden välistä työnjakoa ja siten mahdollistaa tuottavuuden kasvun. Kehittyneissä maissa tämä monesti konkretisoituu kouluttamattoman työvoiman kysynnän heikkenemisenä ja koulutetun työvoiman kysynnän kasvuna. Usein vaikutukset ovat toisensa kumoavia, jolloin työvoiman kysyntä kokonaisuudessaan pysyy lähes muuttumattomana, ainoastaan kysynnän rakenne muuttuu. Nämä rakennemuutokset saattavat olla kivuliaitakin. Kuten mm. Geishecker (2006) sekä Strauss-Kahn (2003) toteavat, rakennemuutosten käsittelyssä yksi tärkeimpiä tehtäviä on työttömäksi jäävien, usein alhaisen koulutustason omaavien teollisuustyöntekijöiden uudelleen kouluttaminen.

Tästä yleisestä kysyntärakenteen muutoksesta huolimatta Ketokivi ja Ali-Yrkkö (2007) ovat ilmaisseet huolensa pätevien tuotantohenkilöiden puutteesta. Heidän mukaansa vääristynyt kuva tuotantopuolen työvoiman työllisyysnäköymistä voi pahimmillaan ajaa tilanteeseen, jossa osaavien ammattilaisten puute johtaa Suomen teollisuussektorin ennen aikaiseen vanhenemiseen. Lisäksi he huomauttavat, että pelkkä tuotekehitys ei riitä elättämään Suomea ja toteavat, että ”suomalainen teollisuusyritys ja sitä kautta suomalainen yhteiskunta voi menestyä ainoastaan tehokkaalla eri toimintojen välisellä yhteistyöllä”.

Myös kotimaan institutionaalisilla tekijöillä, kuten työttömyysturvalla, on merkittävä vaikutus tutkimuksissa saatuihin tuloksiin. Maissa, joissa irtisanominen on helppoa työsuhteen pituudesta tai työntekijän iästä riippumatta, on rakennemuutos luonnollisesti erilaista kuin tiukemmin säännellyillä työmarkkinoilla. Jotta työnjaon syventymisestä saatavat potentiaaliset hyödyt olisivat yleisesti rakennemuutoksen kustannuksia suuremmat, työmarkkinoiden joustavuus on keskeistä.

Työllisyysvaikutusten arvioinnissa myös tutkimuksissa käytetty kansainvälistymisen mittari osoittautuu tärkeäksi tuloksiin vaikuttavaksi tekijäksi. Samansuuntaisiin tuloksiin päätyvät

myös suomalaista aineistoa hyödyntävät Ali-Yrkkö ja Deschryvere (2008), joiden mukaan saatuihin tuloksiin vaikuttaa merkittävästi tarkasteltava kansainvälistymisen muoto. Kun tarkastelussa ovat suorat investoinnit ulkomaille, ovat tässä raportissa tarkastelluissa artikkeleissa saadut työllisyysvaikutukset lähes poikkeuksetta positiivisia. Sen sijaan käytettäessä ulkomailta ostettujen tuotantopanosten osuutta kaikista välipanoksista on suoraviivaisen johtopäätöksen tekeminen vaikeampaa. Tämä saattaa kieliä käytettävän mittarin heikkoudesta tai yksinkertaisesti siitä, että tulokseen vaikuttavat useat muut aineiston luotettavuuteen liittyvät tekijät. Tärkein selitys lienee kuitenkin se, että panos-tuotos -aineistoihin perustuvat tarkastelut ovat luonteeltaan staattisia ja kattavat kaikki yritykset, kun taas investointeihin tai tuotannon siirtoihin perustuvat tutkimukset tarkastelevat erityisesti kasvuun ja muutokseen pyrkiviä yrityksiä³ ja samalla muuttuvaa työnjakoa yritysten tai alueiden välillä.

Kuten Baldwin (2006) toteaa, ei maailmanlaajuinen kilpailu rajoitu enää yritysten välille. Kommunikointi- ja koordinoitinkustannusten raju lasku on siirtänyt kilpailun mikrotasolle, jossa kansainvälinen kilpailu on siirtynyt työtehtävien tasolle. Tilastokeskuksen vastikään toteuttama laaja kysely pyrkii antamaan vastauksia talouden kansainvälistymisen ja erityisesti toimintojen siirtojen laajuudesta, yleisyydestä ja vaikutuksista Suomen talouteen ja työllisyyteen juuri tästä näkökulmasta. Yritystason tiedot toiminnoittain antavat ajankohtaista ja todennukaista kuvaa tämänhetkisestä tilanteesta sekä yritysten itsensä antaman arvion tulevaisuudesta. Tämä kuva vahvistaa käsitystä, että Suomessa on meneillään rakenteellinen muutos kohti korkeamman osaamistason tuotantoa, minkä seurauksena vähemmän koulutusta vaativia työtehtäviä häviää. Ulkomaille ulkoistamisen merkitys on kuitenkin selvästi pienempi kuin julkisesta keskustelusta voisi päätellä.

Kyse on monitahoisesta muutoksesta ja suuri osa mielenkiintoisista kysymyksistä on toistaiseksi vielä vaille vastausta, vaikka käytettävissä olisikin yritys- tai toimipaikkatason aineistoa. Käytettäessä henkilötason aineistoja, päästään tarkastelemaan toimintojen siirtymisten ja ulkomaille investointien vaikutuksia työttömäksi jäämiseen, työvoimasta poistumiseen sekä työpaikan vaihtoon. Kun käytössä on lisäksi tiedot siirtojen ja investointien kohdemaista, työntekijöiden koulutustasosta sekä monista yritystason tekijöistä, saadaan jo varsin yksityiskohtaista tietoa kansainvälistymisen työllisyysvaikutuksista.

³ Tätä tukee mm. se että monikansalliset (eli ulkomaille investoineet) yritykset ovat yleensä tuottavuudeltaan kotimaisia yrityksiä parempia (Dunning & Lundan, 2008).

Vaikka yllämainitut tiedot löytyvät Suomen Tilastokeskuksen aineistoista, ei Suomessa tois-
taiseksi ole toteutettu kattavaa analyysiä, jossa tarjolla olevaa laajaa materiaalia olisi hyödyn-
netty kansainvälistymisen työllisyysvaikutusten tutkimiseen. Aihepiiriä olisi mahdollista laa-
jentaa myös esimerkiksi lisäämällä tarkasteluun Tilastokeskuksen keräämät työolotilastot,
jotka kansainvälistymistietoihin yhdistettynä toisivat arvokasta lisätietoa kansainvälistymisen
ja työssä viihtymisen yhteydestä. Tällaisen tutkimuksen laadukas toteuttaminen olisi mahdol-
lista, ja se olisi arvokas lisä tämänhetkiseen tietämykseen kansainvälistymisen ja sen osana
toimintojen siirtymisten vaikutuksista suomalaisiin työmarkkinoihin.

Lähteet

- Ali-Yrkkö, J. (2006). Ulkoistus ja toimintojen siirrot Suomesta ulkomaille – katsaus 2000-luvun alun tilanteesta. *ETLA Discussion Paper*, 1059.
- Ali-Yrkkö, J., & Rikama, S. (2008). Intia ja vanha EU vetävät palveluja, Kiina ja uusi EU teollisuutta. *Tieto&Trendit*, 2/2008.
- Amiti, M., & Wei, S.-J. (2005a). Fear of service outsourcing: Is it justified? *Economic Policy*, April.
- Amiti, M., & Wei, S.-J. (2005b). Service Offshoring, Productivity, and Employment: Evidence from the United States. *IMF working paper*, 238.
- Bachmann, R., & Braun, S. (2008). The Impact of International Outsourcing on Labour Market Dynamics in Germany. *SFB 649 Discussion Paper*, 020.
- Baldwin, R. (2006). *Globalisation: the great unbundling(s)*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Becker, S. O., & Muendler, M.-A. (2008). The Effect of FDI on Job security. *The B.E. Journal of Economic Analysis&Policy*, 8(1).
- Blomström, M., Fors, G., & Lipsey, R. E. (1997). Direct Investment: Home Country Experience in the United States and Sweden. *The Economic Journal*, 107.
- Cadarso, M. A., Gomez, N., Lopez, L. A., & Tobarra, M. A. (2008). The EU enlargement and the impact of outsourcing on industrial employment in Spain. *Structural Change and Economic Dynamics*, 19.
- Castellani, D., Mariotti, I., & Piscitello, L. (2008). The impact of outward investments on parent company's employment and skill composition: Evidence from the Italian case. *Structural Change and Economic Dynamics*, 19.
- Deschryvere, M., & Ali-Yrkkö, J. (2008). Home country effects of the internationalisation of R&D tasks: empirical evidence from Finland. *ETLA Discussion Paper*, forthcoming.
- Dunning, J. H., & Lundan, S. M. (2008). *Multinational Enterprises and the Global Economy* (Second ed.). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Egger, P., Pfaffermayr, M., & Weber, A. (2007). Sectoral adjustment of employment to shifts in outsourcing and trade: evidence from a dynamic fixed effects multinomial logit model. *Journal of Applied Econometrics*, 22.
- Ekholm, K., & Hakkala, K. (2005). The Effect of Offshoring on Labor Demand: Evidence from Sweden. *The research institute of industrial economics Working Paper*, 654.
- Faini, R., Falzoni, A. M., Galeotti, M., Helg, R., & Turrini, A. (1999). Importing Jobs and Exporting Firms? On the Wage and Employment Implications of Italy's Trade and Foreign Direct Investment flows. *Giornale degli Economisti e Annali di Economia*, 58.
- Falk, M., & Koebel, B. M. (2002). Outsourcing, Imports and Labour Demand. *Scandinavian Journal of Economics*, 104(4).
- Falk, M., & Wolfmayr, Y. (2008). Service and materials outsourcing to low-wage countries and employment: Empirical evidence from EU countries. *Structural Change and Economic Dynamics*, 19.
- Geishecker, I. (2006). Does Outsourcing to Central and Eastern Europe Really Threaten Manual Workers' Jobs in Germany? *The World Economy* 29(5).
- Geishecker, I. (2008). The impact of international outsourcing on individual employment security: A micro-level analysis. *Labour Economics*, 15.
- Görg, H., & Hanley, A. (2005). Labour demand effects of international outsourcing: Evidence from plant-level data. *International Review of Economics and Finance*, 14(3).

- Hijzen, A., Görg, H., & Hine, R. C. (2005). International outsourcing and the skill structure of labour demand in the United Kingdom. *The Economic Journal*, 115(October).
- Hijzen, A., & Swain, P. (2007). Does offshoring reduce industry employment? *Research Paper Series: Globalisation and Labour markets, Univ. Of Nottingham, 2007/24*.
- Jungnickel, R., Keller, D., Peters, H., & Borrmann, C. (2008). International mobility of jobs - Diversion from Western to Eastern locations? *Structural Change and Economic Dynamics, Forthcoming*.
- Ketokivi, M., & Ali-Yrkkö, J. (2007). Teollisuus ei ole katomassa vaan muuttaa muotoaan. *Helsingin Sanomat*.
- Klodt, H., & Christensen, B. (2007). Home Market Effects of Foreign Direct Investment: The Case of Germany. *Aussenwirtschaft*, 62(1).
- Lundan, S. M. (2007). The home country effects of internationalisation. *ETLA Discussion Paper, 1100*.
- Mariotti, S., Mutinelli, M., & Piscitello, L. (2003). Home country employment and foreign direct investment: Evidence from the Italian case. *Cambridge Journal of Economics*, 27(3).
- Munch, J. R. (2005). International Outsourcing and Individual Job Separations. *Department of Economics Univ. Of Copenhagen, Discussion Papers, 05-11*.
- Oksanen, O.-P. (2006). Are foreign investments replacing domestic investments? – Evidence from Finnish manufacturing. *ETLA Discussion papers, 1001*.
- Pajarinen, M., & Ylä-Anttila, P. (2008). Large corporations in the Finnish economy. *ETLA Discussion Paper, 1138*.
- Palmberg, C., & Pajarinen, M. (2005). Alliance capitalism and the internationalisation of Finnish firms. *ETLA Discussion Paper, 991*.
- Statistics Denmark. (2008). *International Outsourcing. Moving Business Functions Abroad*. Copenhagen: Statistics Denmark.
- Strauss-Kahn, V. (2003). The role of globalization in the within-industry shift away from unskilled workers in France. *NBER Working Paper Series, No. 9716*.
- UNCTAD. (2006). *World Investment Report 2006: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development*. New York and Geneva.

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS (ETLA)
THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY
LÖNNROTINKATU 4 B, FIN-00120 HELSINKI

Puh./Tel. (09) 609 900
Int. 358-9-609 900
<http://www.etla.fi>

Telefax (09) 601753
Int. 358-9-601 753

KESKUSTELUAIHEITA - DISCUSSION PAPERS ISSN 0781-6847

Julkaisut ovat saatavissa elektronisessa muodossa internet-osoitteessa:
<http://www.etla.fi/finnish/research/publications/searchengine>

- No 1118 MIKA PAJARINEN – PETRI ROUVINEN, Verkostoitumisen yhteys yritysten kannattavuuteen ja kasvuun: Empiirisiä havaintoja. 14.01.2008. 14 s.
- No 1119 JYRKI ALI-YRKKÖ – OLLI MARTIKAINEN, Ohjelmistoalan nykytila Suomessa. 21.01.2008. 19 s.
- No 1120 SAMI NAPARI, Sukupuolten ammatillinen segregatio Suomen yksityisellä sektorilla vuosina 1995-2004. 22.01.2008. 30 s.
- No 1121 DEREK C. JONES – PANU KALMI – TAKAO KATO – MIKKO MÄKINEN, The Effects of Human Resource Management Practices on Firm Productivity – Preliminary Evidence from Finland. 28.01.2008. 29 p.
- No 1122 KARI E.O. ALHO (Ed.), Tax/benefit Systems and Growth Potential of the EU. 31.01.2008. 89 p.
- No 1123 VILLE KAITILA – ANNI NEVALAINEN – MIKA MALIRANTA – REIJO MANKINEN, Tuottavuuden mittaaminen – Suomi kansainvälisessä vertailussa. 27.02.2008. 39 s.
- No 1124 KARI E.O. ALHO, Trade with the West and Russia – A Long-term Perspective on Finnish Economic Growth, Fluctuations and Policies. 22.02.2008. 28 p.
- No 1125 OLAVI RANTALA, Sosiaalietuuksien rahoituksen alueelliset kuluttajahintavaikutukset. 03.03.2008. 25 s.
- No 1126 PASI HUOVINEN – PETRI ROUVINEN, Does Mass Media Fuel, and Easy Credit Facilitate, Impulse Buys? 10.03.2008. 15 p.
- No 1127 JUKKA LASSILA – TARMO VALKONEN, Applying The Swedish Pension Brake. 01.04.2008. 16 p.
- No 1128 KARI E.O. ALHO, Regulation of Energy Prices in Russia. 25.03.2008. 20 p.
- No 1129 ARI HYYTINEN – PETRI ROUVINEN, The Labour Market Consequences of Self-Employment Spells: European Evidence. 25.03.2008. 25 p.
- No 1130 RAINE HERMANS – MARTTI KULVIK – ANTTI-JUSSI TAHVANAINEN, Biotekniikan ennakointi. 26.03.2008. 23 s.
- No 1131 DEREK C. JONES – PANU KALMI – TAKAO KATO – MIKKO MÄKINEN, The Incidence and Determinants of Employee Involvement – Evidence from the Finnish Manufacturing Sector. 28.03.2008. 24 p.
- No 1132 JUKKA JALAVA – ILJA KRISTIAN KAVONIUS, Durable Goods and ICT: The Drivers of Euro Area Productivity Growth? 18.04.2008. 18 p.

- No 1133 ANTTI-JUSSI TAHVANAINEN – RAINE HERMANS, Agglomeration and Specialisation Patterns of Finnish Biotechnology – On the Search for an Economic Rationale of a Dispersed Industry Structure. 18.04.2008. 43 p.
- No 1134 PEKKA ILMAKUNNAS – EDVARD JOHANSSON – MIKA MALIRANTA, Työolot ja tuottavuus – Työpaikkavirtojen nosteessa vai puristuksessa? 21.04.2008. 37 s.
- No 1135 ELAD HARISON – HELI KOSKI, Does Open Innovation Foster Productivity? Evidence from Open Source Software(OSS) Firms. 07.07.2008. 23 p.
- No 1136 FRANCESCA VALENTINI, Unemployment Insurance Savings Accounts: An Overview. 08.05.2008. 44 p.
- No 1137 JUKKA LASSILA – TARMO VALKONEN, Suomen työeläkejärjestelmän stokastinen kestävyysanalyysi. 26.05.2008. 62 s.
- No 1138 MIKA PAJARINEN – PEKKA YLÄ-ANTTILA, Large Corporations in the Finnish Economy. 04.06.2008. 23 p.
- No 1139 HEIKKI MARJOSOLA, Säänneilyä joustavuutta: Hankemekanismit kansainvälisessä ilmasto-politiikassa. 06.06.2008. 66 s.
- No 1140 MIKA MALIRANTA – PETRI ROUVINEN – AARNO AIRAKSINEN, It Outsourcing in Finnish Business. 04.06.2008. 16 p.
- No 1141 NIKU MÄÄTTÄNEN – TARMO VALKONEN, Ikääntyneiden varallisuus ja sen muuntaminen kulutukseksi. 10.06.2008. 40 s.
- No 1142 HELI KOSKI, Public R&D Funding and Entrepreneurial Innovation. 07.07.2008. 28 p.
- No 1143 HELI KOSKI, Public R&D Subsidies and Employment Growth – Microeconomic Evidence from Finnish Firms. 11.08.2008. 24 p.
- No 1144 MATTHIAS DESCHRYVERE, High Growth Firms and Job Creation in Finland. 27.06.2008. 31 p.
- No 1145 ELIAS OIKARINEN, Interaction between Housing Prices and Household Borrowing in Finland. 11.08.2008. 26 p.
- No 1146 VESA HARMAAKORPI – RAINE HERMANS – TUOMO UOTILA, Suomen alueelliset innovaatiostrategiat. 13.08.2008. 111 s.
- No 1147 TOPIAS LEINO, Koulutus työmarkkinasignaalina. Kirjallisuuskatsaus ja empiirinen tarkastelu Suomen peruskoulu-uudistuksen valossa. 18.08.2008. 78 s.
- No 1151 AIJA LEIPONEN, Is Service Innovation Different? 22.08.2008. 24 p.
- No 1152 ANNI NEVALAINEN, Labour Productivity and Firm Entry and Exit in Manufacturing. 25.08.2008. 25 p.
- No 1153 EDVARD JOHANSSON, Does Finland Suffer from Brain Drain? 01.09.2008. 26 p.
- No 1154 ANNU KOTIRANTA – SARIANNA LUNDAN – PEKKA YLÄ-ANTTILA, Yritysten kansainvälistymisen vaikutukset kotimaan talouteen ja työllisyyteen – katsaus kirjallisuuteen. 22.08.2008. 25 s.

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen julkaisemat "Keskusteluaiheet" ovat raportteja alustavista tutkimustuloksista ja väliraportteja tekeillä olevista tutkimuksista. Tässä sarjassa julkaistuja monisteita on mahdollista ostaa Taloustieto Oy:stä kopiointi- ja toimituskuluja vastaavaan hintaan.

Papers in this series are reports on preliminary research results and on studies in progress. They are sold by Taloustieto Oy for a nominal fee covering copying and postage costs.